

TMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 5670
Tarih : 27.05.2024

10/1510

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gözetiminde kaybolan yurttaşlar hakkında iddiaların araştırılması amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 104' üncü ve 105'inci maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılmasını teklif ve arz ederim.

Ömer Faruk GERGERLİOĞLU
Kocaeli Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

17-31 Mayıs Gözaltında Kayıplar Haftası, Türkiye ve dünya genelinde gözaltında kaybolanları anma ve adalet arayışını vurgulayan bir dönemdir. Özellikle 1990'larda yoğunlaşan bu vakalar, insan hakları ihlallerinin ciddi örneklerinden biridir. Uluslararası hukukta "Zorla Kaybetme" suçu olarak tanımlanan bu vakalar, Türkiye'nin henüz onaylamadığı bir sözleşme ile düzenlenmiştir. Yeni kaybetme vakaları azalmasına rağmen, adalet arayışı sürmekte ve İnsan Hakları Derneği gibi örgütler, faillerin yargı önüne çıkarılmasını talep etmeye devam etmektedir. Bu hafta, geçmişteki ihlalleri hatırlatma ve önleme bilincini güçlendirmek amacıyla önemli bir dönem olarak kabul edilmektedir.

GEREKÇE

17-31 Mayıs Gözaltında Kayıplar Haftası hem Türkiye'de hem de dünya genelinde kayıpları anma ve adalet arayışını vurgulayan önemli bir dönemdir. Türkiye özelinde, 1990'lardan bu yana süregelen gözaltında kayıplar, insan hakları ihlalleri arasında en trajik örneklerden biridir. Bu dönem, zorla kaybetmeler ve bunların soruşturulmaması, ulusal ve uluslararası düzeyde ciddi tepkilere neden olmuştur.

Gözaltında kayıplar, özellikle 1980'lerin sonlarından itibaren Türkiye'de artmış, 1990'larda ise zirve yapmıştır. Bu dönemde, Kürt sorununun şiddetlenmesi ve siyasi operasyonlar sırasında pek çok kişi gözaltına alınmış ve bir daha haber alınamamıştır. Gözaltında kayıplar haftası, kaybedilen bu insanların hafızada tutulması ve adalet mücadelesinin devam ettirilmesi amacıyla belirlenmiştir.

Gözaltında kaybetme vakaları hem ulusal hem de uluslararası hukukta ciddi suçlar kategorisindedir. Uluslararası hukukta, "Zorla Kaybetme" 1992 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen "Zorla veya İrade Dışı Kaybetmelerin Önlenmesi Sözleşmesi" ile suç olarak tanımlanmıştır. Türkiye, bu sözleşmeye 2006 yılında imza atmış, ancak henüz onaylamamıştır.

1990'lar Türkiye'sinde yaşanan Hasan Ocak ve Rıdvan Karakoç vakaları, gözaltında kayıpların sembol isimleri haline gelmiştir. Her iki isim de gözaltına alındıktan sonra bir daha haber alınamamış, aylar sonra ise cesetleri bulunmuştur. Bu olaylar, Türkiye'de insan hakları

ihlallerinin en karanlık dönemlerinden birini simgelemektedir. Hasan Ocak'ın ailesi, uzun yıllar süren hukuki mücadele sonucunda bazı faillerin yargılanmasını sağlamış, ancak birçok davada zaman aşımı nedeniyle failler ceza almaktan kurtulmuştur.

Son yıllarda, özellikle 2010 sonrasında Türkiye'de gözaltında kayıplarla ilgili yeni vakalar azalmış olsa da, bu konudaki adalet arayışı devam etmektedir. İnsan Hakları Derneği (İHD) gibi örgütler, kayıp vakalarını sorgulamaya ve faillerin yargı önüne çıkarılmasını talep etmeye devam etmektedir. İHD'nin raporlarına göre, gözaltında kaybetmeler ve bunların soruşturulmaması Türkiye'de cezasızlık politikasının bir parçası olarak kalmaya devam ediyor. 17-31 Mayıs Gözaltında Kayıplar Haftası, Türkiye'de ve dünya genelinde insan hakları savunucuları, kayıp yakınları ve aktivistler için önemli bir anma ve mücadele zamanıdır. Bu hafta, hem geçmişte yaşanan insan hakları ihlallerini hatırlatmak hem de bu tür olayların tekrarlanmaması için gerekli hukuki ve toplumsal bilincin oluşturulması için önemlidir. 17-31 Mayıs Gözaltında Kayıplar Haftası, Türkiye'de ve uluslararası platformlarda insan hakları ihlallerine dikkat çeken önemli bir dönemdir. Bu hafta, özellikle 1990'lar Türkiye'sinde başlayan ve halen devam eden adalet arayışlarını ve hukuki mücadeleleri vurgulamaktadır.

Gözaltında Kayıplar Haftası, 1990'ların başında Türkiye'de artan gözaltında kaybetme vakalarına dikkat çekmek ve kaybedilenlerin hafızada tutulmasını sağlamak için belirlenmiştir. Bu hafta boyunca, Türkiye genelinde ve dünya genelinde insan hakları savunucuları, kayıp yakınları ve aktivistler tarafından anma etkinlikleri düzenlenir.

1990'larda Türkiye'de, özellikle Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı illerde çok fazla sayıda yaşanan gözaltında kaybetme olayları, dönemin siyasi ve sosyal çatışmalarının bir yansıması olarak görülmektedir. Bu dönemde birçok kişi, resmi olarak kayıtlara geçmeyen gözaltı süreçlerinde ortadan kaybolmuştur.

Gözaltında kaybetme vakaları, "Zorla veya İrade Dışı Kaybetmelerin Önlenmesi Sözleşmesi" gibi uluslararası sözleşmelerle suç olarak tanımlanmıştır. Türkiye, bu sözleşmeyi imzalamış ancak henüz onaylamamıştır. Bu durum, uluslararası hukuk çerçevesinde Türkiye'nin yükümlülüklerini yerine getirme konusundaki eksiklikleri göstermektedir.

Hasan Ocak: 1995 yılında gözaltına alındıktan sonra kaybolan Ocak, aylar sonra bir kimsesizler mezarlığında bulunmuştur. Ailesinin yıllar süren hukuki mücadelesi sonucu, bazı failer hakkında dava açılmış, ancak çoğu zaman aşımı nedeniyle sonuçlandırılmamıştır.

Rıdvan Karakoç: Benzer şekilde, 1994 yılında kaybolan Karakoç'un cesedi yıllar sonra bulunmuştur. Bu olay da, Türkiye'deki insan hakları ihlallerinin karanlık yüzünü gözler önüne sermiştir.

Metin Göktepe: Gazeteci Metin Göktepe, 1996 yılında polis gözaltında öldürüldü. Göktepe'nin ölümü, Türkiye'de gözaltı koşullarına ve insan hakları ihlallerine dikkat çeken önemli bir olaydır. Gözaltında alındıktan sonra yaşamını yitiren Göktepe için açılan dava, Türkiye'de medya ve kamuoyunun geniş çapta takip ettiği bir süreç olmuştur. Davanın sonucunda bazı polis memurları hapis cezasına çarptırılmıştır.

Engin Çeber: 2008 yılında gözaltına alındıktan sonra polis ve cezaevi görevlilerinin şiddeti sonucu öldü. Bu olay, Türkiye'de gözaltı koşullarının ve insan hakları ihlallerinin ciddiyetini gözler önüne sermiştir. Çeber'in ölümüne ilişkin dava sonucunda, bazı görevliler suçlu bulunarak hapis cezasına çarptırılmıştır.

Cemil Kırbayır: 1980 darbesi sonrası gözaltına alınan ve bir daha kendisinden haber alınamayan bir kişidir. Kırbayır'ın akıbeti, Türkiye'nin yakın tarihindeki en büyük insan hakları sorunlarından biri olarak kalmıştır. Annesi Berfo Kırbayır, ölene kadar oğlunun akıbetini öğrenmek için yıllarca mücadele etmiş ancak herhangi bir sonuç alamamıştır.

Murat Yıldız: 1996 yılında Diyarbakır'da gözaltına alındıktan sonra bir daha haber alınamayan bir başka kişidir. Ailesi ve insan hakları örgütleri, Yıldız'ın gözaltında kaybedildiğini ve öldürüldüğünü iddia etmektedir.

Hayrettin Eren - 1980'de Ankara'da gözaltına alındıktan sonra kayboldu.

Güldaniye Aslan - 1980'de Diyarbakır'da gözaltına alınmasının ardından kayboldu.

Hüseyin Toraman - 1981 yılında İstanbul'da gözaltına alındı ve bir daha haber alınamadı.

Nail Gürsoy - 1991 yılında İstanbul'da gözaltına alındıktan sonra ortadan kayboldu.

Seracettin Demir - 1996 yılında gözaltına alındıktan sonra kaybolan bir diğerk isim.

Behçet Cantürk - 1994'te İstanbul'da gözaltına alındıktan kısa bir süre sonra ölü bulundu.

Hüseyin Taşkaya - 1996'da Diyarbakır'da gözaltına alındıktan sonra ölü olarak bulundu.

Bu listede yer alan kişiler, Türkiye'nin yakın tarihinde gözaltında kaybolan veya ölü olarak bulunan bireylerden sadece birkaçıdır. Bu vakalar, genellikle gözaltı süreçlerinde yaşanan ihlallerin ve cezasızlık sorununun boyutlarını göstermektedir.

2016-2024 yılları arasında Türkiye'deki zorla kaybetmeler, İnsan Hakları Derneğı (İHD), İnsan Hakları İzleme Örgütü, Uluslararası Af Örgütü ve Hafıza Merkezi'nin raporlarına yansıyan önemli insan hakları ihlalleri arasında yer alıyor. İHD, özellikle darbe girişimi sonrası artan siyasi baskılar ve olağanüstü hal uygulamaları çerçevesinde, zorla kaybetmelerin çoğunlukla büyük şehirlerde ve belirli gruplara yönelik gerçekleştiğini belirtiyor. Raporlar, bu vakaların çoğunlukla resmi olmayan gözaltılarla bağlantılı olduğunu ve ailelerin kamuoyuna yaptığı başvurular sonucu bazılarının aydınlatılabildiğini ortaya koyuyor.

Hafıza Merkezi ise, özellikle 2016 yılındaki darbe girişimi sonrası Gülen Hareketi ile ilişkilendirilen kişilere yönelik zorla kaybetmelerin arttığını vurguluyor. Bu raporlar, zorla kaybetme vakalarının büyük kısmının resmi gözaltı kayıtlarına geçmediğini, hukuki süreçlerde ciddi eksiklikler olduğunu ve bu durumların çoğunlukla cezasız kaldığını belirtiyor. Ayrıca, Türkiye'nin uluslararası yükümlölükleri çerçevesinde etkili soruşturmalar yapma konusunda yetersiz kaldığına dikkat çekiliyor.

Özetle, İHD ve Hafıza Merkezi'nin raporları, Türkiye'de zorla kaybetme vakalarının sıklığını ve ciddiyetini, bu konuda devam eden hukuki ve toplumsal mücadeleyi, ayrıca bu olayların Türkiye'nin insan hakları karnesine olan olumsuz yansımalarını gözler önüne seriyor.

İnsan Hakları Derneğı (İHD) gibi kuruluşlar, kayıp vakalarını sorgulamaya ve faillerin yargı önüne çıkarılmasını talep etmeye devam etmektedir. Yapılan raporlara göre, gözaltında

kaybetmeler ve bunların soruşturulmaması Türkiye'de cezasızlık politikasının bir parçası olarak kalmaktadır.

Bu dönem, geçmişte yaşanan insan hakları ihlallerini hatırlatmak ve bu tür olayların tekrarlanmaması için gerekli hukuki ve toplumsal bilincin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Gözaltında Kayıplar Haftası, adalet arayışının sembolik ve pratik önemini vurgulayarak, kaybedilenlerin unutulmaması ve hak arayışının sürdürülmesi için bir fırsat sunmaktadır.

Öne çıkan vakalardan biri, Yusuf Bilge Tunç isimli bir kişi de Ağustos 2019'da kaybolmuştur. Ailesi, Tunç'un kaçırıldığını ve zorla kaybedildiğini iddia etmektedir. Aile, resmi makamlardan aldığı cevaplarda tatmin edici bilgi elde edememiş ve uluslararası topluluğa durumu bildirmiştir.

Amnesty International tarafından raporlanan bir başka vaka ise, darbe girişiminden sonra Başbakanlıkta hukuk danışmanı olarak görev yapan ve sonrasında işten çıkarılan Hüseyin Galip Küçüközyiğit ile ilgilidir. Aralık 2020'den beri kayıp olan Küçüközyiğit'in ailesi, onun kaçırıldığını ve muhtemelen zorla kaybedildiğini düşünmektedir. Ailenin çabalarına ve resmi şikayetlerine rağmen, Türk yetkililer Küçüközyiğit'in nerede olduğuna dair herhangi somut bir bilgi vermemiştir. Bir süre sonra Küçüközyiğit'in Sincan Cezaevinde olduğu bilgisi aktarılmıştır.

Sunay Elmas, 27 Ocak 2016 tarihinde Ankara'nın Sincan ilçesine çocuklarını bıraktıktan sonra dönüşte Ankara CEPA Alışveriş Merkezi önünden saat 11.00'de siyah Volkswagen Transporter marka bir araç ile alıkonulduğu, ailesi tarafından iddia edilmektedir. Elmas'ın eşi, Ankara İl Emniyet Müdürlüğü'ne yaptığı başvurulardan herhangi bir sonuç alınamamıştır. Sunay Elmas'tan hala haber alınamamaktadır. Elmas'ın serbest bırakılması, yine benzer şartlar altında gerçekleşmiştir ve bu olaylar, zorla kaybetmelerin devlet ajanları tarafından yapıldığına dair şüpheleri artırmıştır.

Şubat 2019'da kaybolan ve aynı yılın Kasım ayında polis nezaretinde ortaya çıkan Gökhan Türkmen'dir. Kaybolduğu süre zarfında ailesi herhangi bir bilgi alamamış, Türkmen ise ortaya çıktığında kaybolduğu süre boyunca işkence ve insanlık dışı muamelelere maruz kaldığını

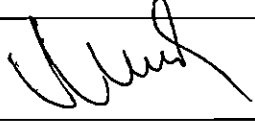
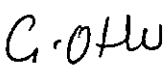
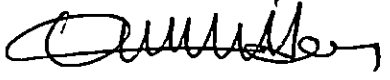
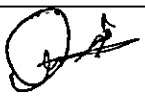
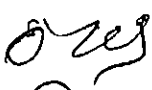
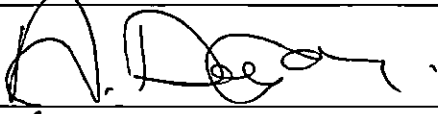
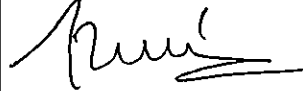
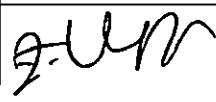
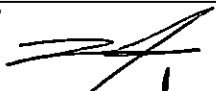
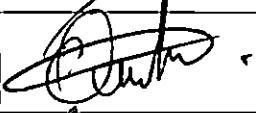
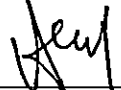
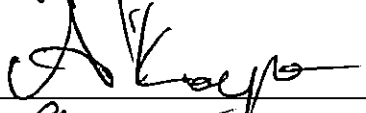
bildirmiştir. Onun ve benzeri diğer vakalar, bu tür kaybolmaların devlet ajanları tarafından gerçekleştirildiği konusunda ciddi endişeler uyandırmıştır.

Yasin Ugan ve Özgür Kaya, 2019 yılında kaybolan ve Türkiye'deki zorla kaybetme vakalarına örnek teşkil eden iki isimdir. Her ikisi de, Gülen Hareketi ile bağlantılı oldukları iddiasıyla hedef alınmış ve kaybolmalarının ardından aylarca kendilerinden haber alınmamıştır. Ugan ve Kaya'nın kaybolmaları, insan hakları örgütleri tarafından yoğun bir şekilde ele alınmış ve bu durum uluslararası alanda da dikkat çekmiştir. Yasin Ugan ve Özgür Kaya bir süre sonra polis nezaretinde ortaya çıkmıştır.

Ayten Öztürk, 2018 yılında Lübnan'da kaçırıldıktan sonra Türkiye'ye getirilmiş ve altı ay boyunca kayıp olarak bildirilmiştir. Bu süre zarfında işkence ve kötü muameleye maruz kaldığı iddia edilmiştir. Öztürk'ün durumu, Türkiye'deki insan hakları ihlalleri ve zorla kaybetme vakalarının ciddiyetini uluslararası alanda gündeme getirmiş ve insan hakları örgütleri tarafından yoğun bir şekilde ele alınmıştır. Onun vakası, Türkiye'de yargı ve güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen insan hakları ihlallerine dair endişeleri artırmıştır.

Bu tür vakaların sürekliliği ve faillerin etkili bir şekilde soruşturulmaması ve hesap verilememesi, Türk siyasi ve güvenlik manzarasında insan hakları ihlallerinin ele alınmasıyla ilgili zorlukları vurgulamaktadır.

Bu nedenlerden ötürü, gözaltında kaybolan yurttaşlar hakkındaki iddiaların detaylı bir şekilde araştırılması amacıyla bir komisyon kurulmalıdır.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	MAHMUT DİNDAR	VAN	
4	NEJLA DEMİR	AĞRI	
5	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
7	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
8	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
9	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKI	BATMAN	
10	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
11	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
12	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
13	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DİYARBAKIR	
14	YILMAZ HUN	İĞDIR	
15	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
16	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
17	ALİ BOZAN	MERSİN	
18	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
19	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
20	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	